LITURGIJSKO RUHO

iz Zbirke tekstila Muzeja za umjetnost i obrt

Muzej Đakovštine, Đakovo 18. 10. - 6. 12. 2012.

muzej đakovštine
Đakovo

LITURGIJSKO RUHO

iz Zbirke tekstila Muzeja za umjetnost i obrt

Izložbom se po prvi put predstavlja javnosti odabir tekstilnih predmeta liturgijske namjene izuzetno vrijednog dijela fundusa zbirke tekstila Muzeja za umjetnost i obrt. Odabrani primjerci pokazuju svu tipološku raznovrsnost građe i stilske značajke tekstilne motivike u vremenskom rasponu od 13. do 19. stoljeća. Temeljna jezgra ovog dijela fundusa postavljena je još 1875. godine, kada je biskup Strossmayer u Rimu kupio skupocjenu misnicu za muzejsku zbirku.

Na izložbi, kao i u zbirci, najveću skupinu čini liturgijsko ruho iz 17. i 18. stoljeća, ukrašeno motivima karakterističnim za profane svilene tkanine baroka i rokokoa. Tekstilni predmeti izvedeni u zlatovezu i raznovrsnom vezivu zastupljeni su nizom kvalitetnih primjeraka koji su nastali u Hrvatskoj, u vezilačkoj radionici Wolfganga Jakoba Stolla koja je djelovala u Zagrebu između 1650. i 1655. godine te skupinom veziva koja su izradile sestre benediktinke u Rijeci.

S obzirom na osjetljivost građe, cjelokupan izložbeni i nakladnički projekt zahtijevao je izniman angažman restauratorske radionice za tekstil Muzeja za umjetnost i obrt, koja kontinuirano brine o zaštiti i restauriranju predmeta iz zbirke tekstila. Stoga izložbu prati prezentacija složenih konzervatorsko-restauratorskih zahvata koji su izvedeni na izloženim predmetima prema suvremenim muzejskim načelima.

Polazište konzervatorsko-preventivne strategije zasnivalo se na razumijevanju suštinske kvalitete tekstilnog predmeta, procjenjivanju njegovog sadašnjeg stanja i uvažavanju uzroka postojećih oštećenja te su predmeti obrađeni intervencijama koje ne zadiru u njihovu autentičnost.

Detalj Krista na križu prije zahvata

Detalj Krista na križu nakon zahvata

Pogled na originalnu ljubičastu boju ispod križa

Detalj baršuna – uzorak izrađen omčicama i baršunastim nitima

Baršun - tkanje u platnenom vezu: svilena osnova, svilena i zlatna potka

Detalj oštećenja svilenog atlasa na ruci Krista

Konzervatorsko-restauratorska istraživanja

Metodologija konzervatorsko-restauratorskih istraživanja svakodnevno postaje kompleksnija i zahtijeva interdisciplinarni pristup. Svakom zahvatu prethodi preliminarno istraživanje predmeta koje uključuje strukturnu analizu materijala, analizu vlakana pod mikroskopom, analizu fotokemijskih promjena, analizu bioloških oštećenja, oštećenja nastalih mehaničkim putem te analiza zatečenog stanja. Prije izvođenja zahvata izrađuje se opsežna fotodokumentacija postojećeg stanja te svih slijedećih poduzetih koraka što je jedan od temeljnih preduvjeta za kvalitetno izvođenje zahvata.

Analiza materijala podrazumijeva određivanje i identifikaciju vrste materijala, njegova sirovinskog sastava (celulozna, proteinska vlakna ili vlakna mineralnog podrijetla) te analizu strukture kojom se određuju temeljne vrste veza (platno, atlas, keper).

Mehaničkim i fizikalnim analizama određuju se mehanička svojstva vlakana (napetost, elastičnost, fleksibilnost, čvrstoća), kao i fizikalna svojstva (otpornost pri opterećenju, oblik i duljina vlakna, gustoća tkanja, morfologija površine, sposobnost upijanja vlage i pH vrijednost).

Analiza fotokemijskih promjena prati negativan utjecaj svjetla na tekstilni materijal (velike količine UV zračenja i atmosferska zagađenja utječu na blijeđenje i promjenu boje vlakna).

Na degradaciju vlakna također znatan utjecaj imaju razni zagađivači zraka kao i previše ili premalo vlage.

Analiza bioloških oštećenja tekstilnih materijala podrazumijeva identifikaciju prisutnosti različitih vrsta insekata i mikroorganizama.

Uočeno je da starije kazule i dalmatike (od 15. do 18. stoljeća) imaju manji stupanj oštećenja od crkvenog ruha iz kasnijih razdoblja. Izrađene su od finijih tkanina, kvalitetnog sirovinskog sastava, veće gustoće tkanja, dok su veziva zlatnim i svilenim nitima visoke umjetničke razine. Vidljiva oštećenja uglavnom su nastala pri upotrebi (izlizana površina, prekinute niti), taloženjem prašine i raznih nečistoća na površini predmeta.

Predmeti iz 19. stoljeća u znatno su lošijem stanju iz dvaju razloga. Naglim razvojem tekstilne industrije povećala se proizvodnja i pala je kvaliteta tekstilnih materijala. Drugi razlog je slabija struktura osnovnog veza (manja gustoća tkanja i veći raspon flotiranja niti).

Konzervatorsko-restauratorski zahvati

Prije početka zahvata izrađen je detaljan opis prijašnjih intervencija (gdje postoje), te klasifikacija stupnja oštećenja, koja su ugrubo podijeljena na manja (rasteri u tkanju, deformacije, manja zaprljanja), srednja (oštećena potka ili oštećena osnova) i veća oštećenja (oštećena potka i osnova tkanine, nedostatak pojedinih dijelova predmeta).

Demontiranju predmeta pristupilo se kada nije bilo moguće obraditi oštećenje, a prilikom rastavljanja predmeta grafički se dokumentirao svaki šav i obilježena su odvojena mjesta.

Čišćenje predmeta provodilo se mehaničkim postupkom (mekim kistom i mikro-usisavačem), mokrim postupkom ako su boje postojane (pranjem u kupelji) i suhim postupkom (kemijskim čišćenjem).

Sušenje se vršilo na staklenoj podlozi ili na posebno izrađenom kalupu uz strujanje toplog zraka.

Ravnanje nabora i slaganje oštećenih niti u paralelan položaj odvijalo se pomoću pare i staklenih utega.

Oštećenja su rekonstruirana prošivanjem ili prišivanjem na novu podlogu. Tehnika polaganja paralelnih niti svilenog filamenta koje se učvršćuju ubodnim bodom u određenim razmacima koristi se za rekonstrukciju oštećenih niti koje slobodno flotiraju i jedna je od najčešćih tehnika. Materijali za učvršćivanje odabrani su prema potrebi i bojeni su u odgovarajući ton koji je odgovarao boji originala oštećenog predmeta.

Nakon izvedenih konzervatorsko-restauratorskih zahvata za svaki je predmet izrađena detaljna dokumentacija, s uputama za pohranu i izlaganje.

Nakon što su na njima provedeni složeni konzervatorsko-restauratorski zahvati, vrijedni primjerci liturgijskog ruha iz Zbirke tekstila MUO, koji su zbog delikatnosti bili rijetko dostupni očima javnosti, zablistali su na ovoj izložbi novim sjajem.

Nakladnik: Muzej Đakovštine, Đakovo • Za nakladnika: Borislav Bijelić • Urednica: Anđelka Galić • Tekst pripremile: Iva Čukman i Antonina Srša • Lektura: Silvija Brkić • Fotografije: Srećko Budek, Iva Čukman, Antonina Srša • Likovni postav izložbe: Katarina Bence, Iva Čukman, Antonina Srša • Grafičko oblikovanje: Koraljka Vlajo • Tisak: Hardy • Naklada: 300

Ledni križ, medaljon

Ledni križ, medaljon, analiza reljefnog zlatoveza, detalj

Oštećenje površine tkanine, prije zahvata

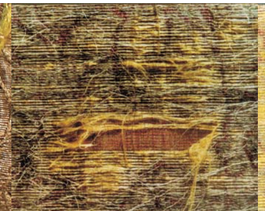

Površina nakon zahvata, detalj

Povećanje detalja tkanja

Pozlaćene niti, petljice

Oštećenje površine

Površina nakon zahvata, detalj